

Передмова

Ця книга виходить друком на ознаменування урочистої події — 1025-річчя Хрещення України-Руси. Книгу присвячено духовній музиці Української Православної Церкви, розвитку церковного співу. У ній подаються нотні тексти літургійних піснеспівів церковних пісень українських композиторів XVIII–XX ст., які використовувалися й нині виконуються при богослужіннях.

У 988 році у благословенному Києві засяяла благодать Божа і по всій Україні-Русі утвердилась християнська віра. Самовизначився дух українського народу.

У різних сферах церковного життя українське православ'я давало провідні ідеї, формувало основи християнської моралі, кликало до життя творців високої духовної та матеріальної культури, сприяло творчим здобуткам українського народу у галузі науки, культури, мистецтва, які він клав на вівтар християнської цивілізації. Серед цих скарбів духовної культури нашого народу одне з перших місць займає церковний спів Української Православної Церкви, який має свою багатовікову історію. Джерела українського церковного співу беруть початок у народнопісенній творчості наших церков, а провідною ідеєю зародження та становлення цього була боротьба за національну самобутність церковної музичної культури за її українську душу.

Відомо, що з прийняттям християнства в Україну-Русь із Візантії було принесено і візантійський спів, однак, за доказами дослідників пам'яток стародавньої писемності, він не був прийнятий і служив лише прототипом для творців українського церковного співу.

Паралельно з візантійським співом наші предки почали творити свої, відмінні від грецьких зразків, церковні наспіви. Пам'ятка так званої знаменної нотації XI ст. свідчить про оригінальність і самостійність фактури знаменного співу, який базується на ладовій системі українського народного співу.

Церковний спів того часу, на думку дослідників, спочатку був одноголосним, унісонним, якими були церковні співи Візантії і Західної Європи. Але під впливом української народної поліфонії поступово розвивався багатоголосний церковний спів, так званий строчний, з якого згодом зародився заснований на українському контрапункті партесний спів, що у XVIII ст. досяг високого рівня. Як строчний, так і партесний спів вимагали точної фіксації різних голосів на окремих лініях над текстом. Це й слугувало творчим приводом винайдення Київської нотації.

Церковна музика, як і вся українська культура, інтенсивно розвивалася у XVII–XVIII ст. і набула виразного національного змісту і форм. Завдяки діяльності монастирів і духовних шкіл розвивається високий хоровий спів, з'являються видатні українські співаки, регенти, теоретики й композитори, зароджується національна література, полемічна література за оборону православ'я, шириться друкарська справа. На захист основ церковної та національної єдності нашого народу стає українське козацтво. І все це спільним фронтом виступає проти польсько-литовського гніту і намагання примусового підкорення чужій культурі та чужій вірі.

У цій боротьбі головну роль виконала Українська Православна Церква як твердиня духовної та національної єдності українського народу і опора його культури. Київ і православні монастирі стають центрами цих подій.

На противагу церковній музиці заходу, в якій домінувало інструментальне звучання, в Україні створюються монументальні твори хорового партесного багатоголосся — літургійні піснеспіви, що піднесли величність і урочистість православного богослужіння.

Органічна мелодична спорідненість їх із народною творчістю, м'яка, задушевна емоційність творів, насиченість теплою і широсердною побожністю — усе це сприяло поширенню партесного співу по всій Україні і служило надійним захистом від чужих впливів. Цей період творення українського церковного співу знаменує церковномузична творчість Д. Бортнянського, А. Веделя, П. Турчанінова, М. Березовського. Їх творчість не лише зупинила впливи інструментально-вокального сполучення церковної музики Заходу, але й мала зворотній вплив на неї, котрий поширився не лише на церковну музику слов'янського світу, а й інших народів Заходу. Саме цьому сприяла винайдена в Києві квадратована нотація, що являла собою оригінальну систему п'ятилінійного нотного письма, яку прийняла вся Європа.

Поряд із літературними піснеспівами існували так звані церковні пісні, які беруть свій початок в Україні з XVII–XVIII ст., тобто в той час, коли формувався власний національний церковно-музичний стиль. У цей час їх називали кантами та псалмами. Осередками розвитку українських церковних пісень були Києво-Могилянська академія, Львівська, Луцька, Перемишлянська семінарії, школи та монастирі. Пісні на християнську тематику склалися на тексти, в основі яких лежала тодішня книжна церковно-слов'янська мова. Багато церковних пісень перейшли в народ через близькість до фольклорних мелодичних та словесних структур.

Одним із найбільших центрів культивування церковних пісень була Почаївська Лавра, з друкарні якої 1791 року вийшло перше друковане видання “Богогласника” — збірки церковних пісень із текстами та нотами. Мелодії церковних пісень нерідко позначені виразними ладоінтонаційними та метроритмічними особливостями стилю українського фольклору.

Більшість церковних пісень належить відомим західноукраїнським композиторам-священникам: М. Вербицькому, І. Лаврівському, О. Нижанківському, І. Воробкевичу, Ф. Колессі, С. Людкевичу, Д. Січинському, М. Гайворонському, Й. Кишакевичу та іншим.

XX століття — це нова епоха в історії церковної музики. Відродження Української Православної Церкви покликане до вияву своїх творчих талантів цілу низку українських церковних композиторів: К. Стеценка, М. Леонтовича, О. Кошиця, П. Козицького, Я. Яциневича та інших. Кирила Стеценка справедливо визнано основоположником сучасної української церковної музики. Роль і величина К. Стеценка в церковній музиці подібна до значення Т. Шевченка в українській поезії.

Традиції попередників продовжують і сучасні українські композитори, серед яких гідне місце посідає Леся Дичко.

У пропонованому збірнику вміщено кращі зразки духовної музики Української Православної Церкви.

Укладачем збірника став Ігор Олександрович Кір'янчук, який має вищу музичну освіту, багато плідно працював викладачем музики вищого навчального закладу, а нині — він регент архієрейського хору Свято-Преображенського собору міста Кременця Тернопільської області.

Укладач подає музичні твори відомих українських церковних композиторів: Д. Бортнянського, А. Веделя, П. Турчанінова, С. Людкевича, А. Гайворонського, М. Вербицького, К. Стеценка, М. Леонтовича, О. Кошиця, А. Річинського та інших композиторів.

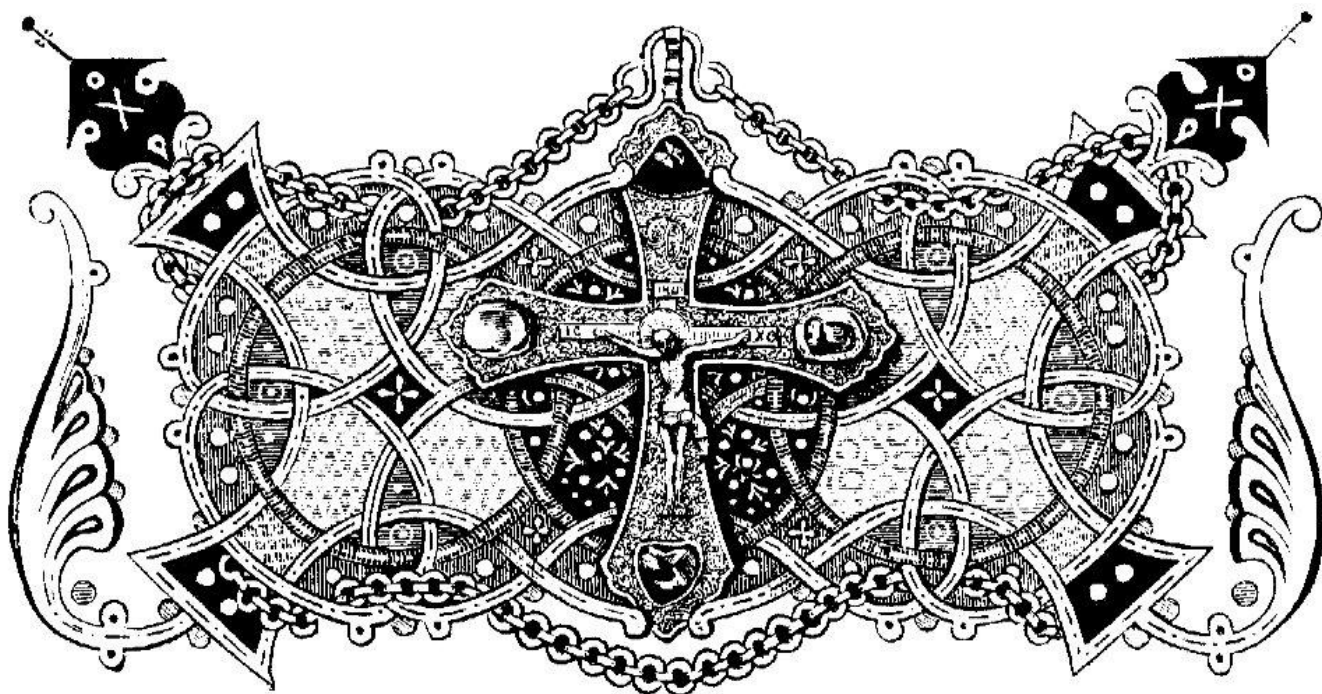
Їх духовні твори — неоціненний внесок у скарбницю української духовної музики, вони давно ввійшли до золотого фонду надбань українського народу.

Нинішнє перевидання цих творів забезпечить їх доступність у використанні в богослужіннях.

Основну увагу укладач звертає на Літургію, подає нотні тексти церковних піснеспівів різних композиторів, що є цінним для вибору регентів і диригентів та виконання хорами. Окрім Літургії, укладач подає нотні тексти церковних пісень, таких як “Маріє, Діво Пресвята”, “Перед святою Твоєю іконою, Владичице”, “Там, де в небі Божа Мати”, “Зійшла Зоря”, “Молитва за єдність”, “Боже, дай усім народам”, “Молитва” та ін.

Цей збірник літургічних співів і церковних пісень — справжня коштовна перлина в яскравому і непересічному явищі в історії світової культури, яке має назву українська духовна музика. Книга стане у пригоді регентам, диригентам, викладачам і студентам вищих музичних навчальних закладів.

*Член Національної спілки
журналістів України
Валентина Шпак*

Велика Єктенія

1 2

А - мінь. Гос-по-ди, по - ми луй. Гос-по-ди, по - ми луй.

3 4 5

Гос-по - ди, по - ми - луй. Гос-по - ди, по - ми - луй. Гос-по-ди, по - ми -

6 7

луй. Гос - по-ди, по - ми - луй. Гос - по - ди, по - ми - луй.

8 9

Гос-по - ди, по - ми луй. Гос - по-ди, по - ми - луй.

10 11

Гос-по-ди, по - ми луй. Гос - по-ди, по - ми - луй.

То - бі, Гос - по - ди. А - мінь.

К. Варгін

Помірно

А - мінь. Гос - по - ди, по - ми - луй.

Гос - по - ди, по - ми - луй.

Гос - по - ди, по - ми - луй.

Гос - по - ди, по - ми - луй.

11 *p* Гос - по-ди, по - ми - луй.

12 *mp* Гос - по-ди, по - ми - луй.

13 *p* Гос - по-ди, по - ми - луй.

mf То - бі, *p* Гос - по - ди. *p* А - мінь.

А. Гречанинов

Moderato ed energio

1 *f* А - мінь.

2 *f* Гос - по-ди, по - ми - луй.

3 *f* Гос - по-ди, по - ми - луй.

4 *mf* Гос - по-ди, по - ми - луй.

5 *f* Гос - по-ди, по - ми - луй.

6 *f* Гос - по-ди, по - ми - луй.

7 8 *ff*

Гос - по-ди, по - ми - луй. Гос - по-ди, по - ми - луй.

9 10 *mf*

Гос - по - ди, по - ми - луй. Гос - по - ди, по - ми - луй.

11 12

Гос - по - ди, по - ми - луй. Гос - по - ди, по - ми - луй.

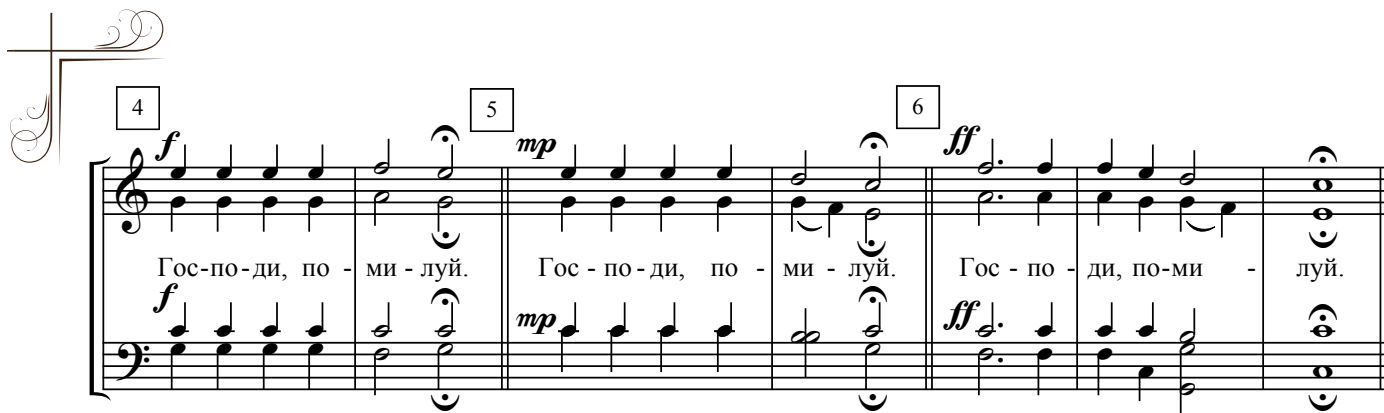
13 *f* *mf*

Гос - по-ди, по - ми - луй. То - бі, Гос - по - ди. А - мінь.

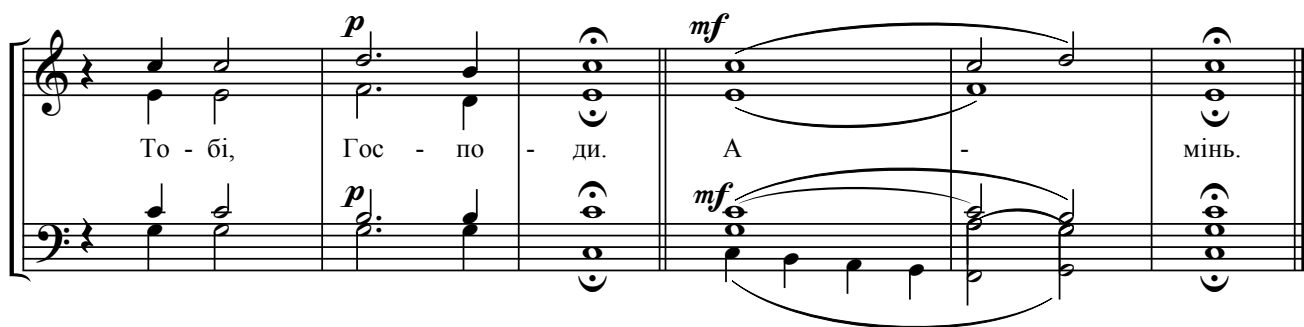
С. Смоленський №1

1 2 3 *p* *pp* *mf*

А - мінь. Гос-по-ди, по - ми - луй. Гос-по-ди, по - ми - луй. Гос-по-ди, по - ми - луй.

4 *f* Гос-по-ди, по - ми - луй. 5 *mp* Гос - по - ди, по - ми - луй. 6 *ff* Гос - по - ди, по-ми - луй.

p То - бі, Гос - по - ди. *mf* А - мінь.

С. Смоленський №2

1 А - мінь. 2 Гос - по - ди, по - ми - луй. Гос - по - ди, по - ми - луй.

3 Гос-по-ди, по - ми - луй. 4 Гос-по-ди, по - ми - луй. 5 Гос-по-ди, по - ми - луй.

6 Гос-по-ди, по - ми - луй. 7 Гос-по-ди, по - ми - луй. 8 Гос-по-ди, по - ми - луй.

9 10 11

Гос-по-ди, по - ми - луй. Гос-по-ди, по - ми - луй. Гос-по-ди, по - ми - луй.

12

Гос - по-ди, по - ми-луй. То - бі, Гос - по - ди. А - мінь.

о.І. Заяць

1 2

А - мінь. Гос - по - ди, по - ми - луй. Гос - по - ди, по - ми - луй.

3 4

Гос - по - ди, по - ми - луй. Гос - по - ди. по - ми - луй.

То - бі, Гос - по - ди. А - мінь.

А. Калишевський

1 2

А - мінь. Гос - по - ди, по - ми - луй. Гос - по-ди, по - ми - луй.

3 4

Гос - по-ди, по - ми - луй. Гос - по-ди, по - ми - луй.

5

Гос - по-ди, по - ми - луй. То - бі, Гос - по - ди. А - мінь.

К. Стеценко

1 2

p *mf*

А - мінь. Гос - по - ди, по - ми - луй. Гос - по - ди, по - ми - луй.

3 4

mf *f*

Гос - по - ди, по - ми - луй. Гос - по-ди, по - ми - луй. То - бі, Гос - по - ди.